

RIJEČ AKADEMIKA ANDRE MOHOROVIČIĆA

predsjednika Čakavskog sabora

Druže Predsjedniče, drugarice i drugovi, poštovani uzvanici,

Dozvolite mi da ovom svečanom prigodom iznesem nekoliko misli vezanih uz temu vašeg znanstvenog skupa i da vam tom zgodom prenesem srdačne pozdrave Čakavskog sabora, koji u krugu svojih mnogobrojnih nastojanja želi pridonijeti i shvaćanju da se naša živa narodna riječ, razvijena na čakavskom području, održi kao plemenita i privlačna vrijednost naročito u svijesti mlade generacije, u srcima omladine i djece.

Molim vas, dozvolite mi stoga izreći nekoliko riječi o kulturnom aspektu vrijednosti i značenja jezika, a naročito u odnosu na položaj narječja i u tom okviru čakavskoga narječja. Ovaj rapsodijski osvrt povezujem s historijskim putovima osnovnog kretanja ljudske zajednice i pojavom bitnih emanacija koje nužno izvire iz tokova spomenutog kretanja.

Promatrajući u povijesnom razvoju bit i značenje jezika u životu ljudske zajednice možemo kazati da je ljudski govor bitan faktor izražavanja čovjeka kao svjesnog bića i elemenat osnovnog komuniciranja među ljudima. Logika i struktura građe te zakonitosti razvitka jezične cjeline nastaju i izgrađuju se povezano s tokovima općih uvjeta razvoja života određene rodovske i potom narodne zajednice. Hrvatski narod, možemo kazati, imade tu sreću da je bogatstvo svog hrvatskog jezičnog izraza formirao tokom stoljeća u širokom spektru triju poetičnih narječja, među koje ubrajamo i čakavsko narječje. U nizu stoljeća i tisućljeća razvijala se živa narodna riječ, prenoseći misli, osjećaje i iskustva niza generacija, izgrađujući pri tom specifične ali određene i zakonite oblike izražavanja te posebnu zvučnost, ritmiku i pjevnost izgovora. Ovaj govor, ta nužna spona komunikativnosti, rezultanta je koliko biološko-prirodnih toliko i rodovsko-društvenih uvjeta, zakonitosti i oblika života i razvoja ljudskih bića.

Unatoč ovim jasnim činjenicama susrećemo se u životu i s nekim negativnim klasifikacijama shvaćanja vrijednosti raznolikih govornih varijacija, vrijednosti narječja. Dozvolite mi da pred ovim cijenjenim skupom kažem svoje mišljenje i da takva shvaćanja, a bit ću blag u riječima, ocijenim kao naivna, da ne upotrijebim koju grublju riječ.

Daljnji će prikaz pokazati da mogu energično braniti spomenutu vrijednost koja je ne samo fenomen na području lingvistike nego i istaknuta pojava na području kulture.

Jezik je oblik izražavanja ljudske svijesti, a ona predstavlja u određenom obliku temelj ostvarenja suštinskog postojanja opće kulture. Ljudska svijest ostvaruje širinu pojava koje obuhvaćamo poimanjem kulture, ona poopćuje, kondenzira i sređuje putem mišljenja ukupnost ljudskih iskustava i time ostvaruje spoznaju istine, ona određuje i usmjerava zbir ljudskih djelatnosti i dostignuća, ona analizira u krugu racionalnog i vibrira u krugu emotivnog, ona objašnjava u svijetu mislenog i reagira u svijetu osjećajnog.

Sve ove osnovne vrijednosti čovjekove svjesne egzistencije, odnosno egzistencije čovjeka kao svjesnog živog bića, emanira ljudska svijest prvenstveno komunikativnim posredovanjem govora određene jezične strukture. Prema tome je ljudski govor, to prirodno razvijeno i društveno usmjereno međusobno korespondiranje ljudi, u suštini specifični oblik materijalizacije mislenog i osjećajnog kao najdublje vrijednosti i suštine ljudskog svjesnog bića. Misli izražavamo i prenosimo riječima kao što i osjećaje izražavamo i prenosimo riječima. Upravo najdublje pojave naše svijesti, a to znači najosnovniji impulsi na području razvoja kulture, kao što su ljudsko razmišljanje, ljudsko uvjerenje, ljudsko shvaćanje, ljudsko ponašanje i djelovanje, ljudski osjećaj, ljudski uzdah, ljudska radost ili ljudska bol, izražavaju se riječima.

Putovi razvoja ljudske riječi, putovi stvaranja ljudskog govora, odnosno putovi razvitka pojedinog jezika predstavljaju fenomen formiranja raskošnog bogatstva ljudskog izražavanja koje u okviru određenih prostornih i rodovskih odnosno kasnije narodnih i društvenih koordinata i struktura definira svoju specifičnu fizionomiju.

Kada, konačno, jedna ljudska zajednica razvije moć raskošnog bogatstva svoga govora i izražavanja, tada ta riznica jezičnog blaga postaje neosporno sastavni dio kulture.

Imam sreću da sam porijeklom iz čakavskog područja, a djetinjstvo proživjeh u kajkavskom kraju. Stoga mogu razumjeti i osjetiti u jednom i drugom našem narječju ne samo sadržajnu logiku njihova izraza nego mnogo više, mogu osjetiti u svakom od ovih narječja jedinstvenu i neprevodivu oblikovnu strukturu i muzikalnu vibraciju. Ovo bogatstvo specifičnosti i ova ljepota izražajne punoće kao kulturni fenomeni usmjereni su koliko ljudskom umu toliko i ljudskom srcu.

Prema tome, negiranje jednog prirodno razvijenog načina međusobnog ljudskog sporazumijevanja, dakle negiranje jednog narječja hrvatskoga jezika koje je formiralo mogućnosti fantastičnog bogatstva

izražavanja najsuptilnijih misaonih i osjećajnih emanacija ljudske svijesti i koje je dokumentiralo svoje mogućnosti sjajem vlastitog literarnog opusa, predstavljalo bi neoprostiv grijeh krnjenja jednog dijela kulturnog bogatstva hrvatskoga naroda.

Sjaj izražajnih mogućnosti čakavskog narječja sastoji se u specifičnoj strukturi i ritmici, u posebnoj poetičnosti i muzikalnosti, u neobičnoj ljepoti dokumentacije sadržaja čovjekova racionalnog i emotivnog bivstvovanja.

Ovom znanstvenom skupu želim najveći uspjeh u radu.